

sumnje, da je knjiga donekle postigla svoju svrhu, jer obavještava one, koji žele o svemu ponešto znati. Ali nema jedinstva, i to je bitni nedostatak, ni u načinu prikazivanja pojedinih tema. Dok su neke rasprave na tako općenitom gledištu, da jedva daju potpunu informaciju (na pr. Messerova, druga, o würzburškoj školi, kao i njegova o religijskoj psihologiji), druge su opet sasvim jednostrano, primijenjeno shvaćene. Od posljednjih napose Johannsenova disertacija o psihologiji mišljenja, u kojoj dolazi do riječi samo Hönigswald; a na pr. jedan Külpe i Geysler i ne dolaze do riječi. Nota bene, kod ove najvažnije grane u modernoj psihologiji, proizašoj upravo iz würzburške škole. A voluntarističke psihologije i nema u knjizi. A pitanje o mogućnosti i putevima filozofijske psihologije kao da nije važno i naučno! I tako ima omašna ova knjiga uza sve prednosti, koje ju čine vrlo korisnom, i dosta manjkavosti. **Z.**

Dr. Stjepan Zimmermann: Psihologija za srednja učilišta. Drugo, sasvim prerađeno izdanje sa 22 slike. S odobrenjem Ministarstva Prosvjete od 27. februara 1928. Zagreb 1928. Naklada Jugoslovenske štampe. 8°, str. XII + 256.

Jedva je prošlo godinu dana, otkako je ugledala svijetlo Z-ova »Psihologija«, a već imademo pred sobom drugo izdanje. Knjiga se brzo raspacala, jer je bila uvedena u mnoge srednje škole. Pisac je morao odmah misliti na drugo izdanje. Htio je, da bude posve novo. Nije štedio ni vremena ni truda, i tako nam je podao »sasvim prerađeno izdanje«.

Glavno, za čim je išao Z. kod prerađivanja, bilo je to, da daku olakša shvaćanje i učenje. Ova živa želja osjeća se na svakoj stranici. Neprestano ima dake pred očima, misli na njihova pitanja i rješava ih, tako te imademo neprekidni razgovor u stvari, premda ne u vanjskom načinu. Ovaj virtualni razgovor, kako bismo ga mogli nazvati za razliku od formalnoga, daje čitavomu tumačenju život, zanimivost i jasnoću. Odatle ona finoća kod analize raznih duševnih čina i stanja, i opet kod sintetičkog promatranja istih. Takvo promatranje jamačno je izvrsno sredstvo, da dak dobije »opću uputu u naučno istraživanje«, kako pisac misli (str. IV.). Dakle ne samo u psihologiju, nego i u svako znanstveno istraživanje Z. nastoji da dake uputi. Želja, da ovi steku što više koristi, potiče ga i na to, da ne propušta raznih zgoda, gdje može otvoriti pogled na sve grane filozofije: noetiku i ontologiju, kozmologiju i teodiceju, etiku i filozofiju vjere. Tako je Z-ova Psihologija uvod u filozofiju i filozofiranje uopće. Zato će daci sigurno imati veliku korist, ako prouče knjigu pod vodstvom vrsnoga nastavnika.

Z-ova Psihologija i u ovom 2. izdanju iziskuje u profesora sve nastavničke vrline. Pored idealnoga shvaćanja velevažnoga značenja psihološke obuke na pragu života nastavnik mora najprije sam imati jasne pojmove, a zato se hoće pripreve — kao što i kod drugih predmeta. Psihologija nije niti ne može biti tako lako shvatljiva, te bi se mogla tumačiti bez marljive pripreve.

Veliku će poteškoću zadavati ovo 2. izdanje i time, što je tako opširno, te možda nijedan nastavnik neće moći protumačiti svu knjigu.

Pisac je mislio na ovu poteškoću, ali se nije dao skloniti, da skрати opseg na štetu sadržaja. On se nada, da će nastavnik možda ipak barem izuzetno i s pojedinim dacima dospjeti, da tečajem jedne školske godine iscrpe čitavo građivo. Mogao bi profesor neke dijelove objasniti samo u tu svrhu, kako bi svoje dake potakao, da uz knjigu i nadalje samostalno rade. Ako li profesor hoće da se ograniči na ono, što je za sve dake obvezano psihologijsko građivo, neka uzme samo ono, što je krupnijim slovima štampano (str. VII.).

Uz tolike vrline Z-ve Psihologije ne čini mi se nužno, tražiti i isticati nuzgredne nedostatke, nego opetujem iskrenu želju, koju sam već lanjske godine izrazio (Bogosl. Smotra 1927, 405): neka se uvede u što više srednjih škola, da donese što obilniji plod.

Franjo Šanc D. I.

U. Talija: Neumrlost čovječje duše. II. izdanje. Dubrovnik, »Jadran« god. 1925.

Za svoje prvo izdanje kaže g. Talija: »Djelce nije pisano ni za najširu publiku niti za najužu; pisano je za onu, koja je posrijedi.«

Kako je ovo prvo izdanje bilo ubrzo rasprodano, to je veleuč. g. Talija priredio drugo izdanje, za koje kaže sam u predgovoru da se »kvantitativno i kvalitativno razlikuje od prvoga«. Osim toga, dok je »prvo izdanje bilo namijenjeno publici, koja stoji između najuže i najšire, ovo je namijenjeno i najužoj« (str. 5.).

Prva poglavlja od str. 13.—58. imaju više manje historijski karakter. Najprije govori pisac dosta opširno o vjeri u neumrlost duše kod raznih naroda, te ovo jednodušno uvjerenje roda ljudskoga o neumrlosti duše uzima kao prvi dokaz za njezinu neumrlost. Univerzalni karakter toga uvjerenja, te veličina predmeta na koji se odnosi, isključuju mogućnost, da bi se sav rod ljudski do današnjega dana varao u toj stvari, i zato ovo uvjerenje ima svoju dokaznu moć.

Prikazujući sumarno nauku materijalizma o duši, počevši od Demokrita, te Epikura do Büchnera, iznosi četiri »oslona« materijalizma, rješavajući ukratko prigovore, koji se upiru na ta četiri »oslona«. Ovaj historički dio završuje kratkim prikazom spiritualističkog stanovišta o neumrlosti duše.

Nakon toga prelazi g. T. na prvi metafizički dokaz za neumrlost duše na osnovu neovisnosti intelektualnih i volitivnih operacija o materiji (str. 59.—73.). Ako nam materija pruža samo konkretne i pojedinačke stvari, ako nam dosljedno materija ne može pružiti univerzalne pojmove, još nam manje može dati jedan univerzalan pojam iz snošaja dvaju sudova.

»Mišljenje dakle ne može da bude proizvod materije.«

Držim da je ovdje pisac mogao istaknuti, da nam osjetilno opažanje formaliter ne daje univerzalne pojmove, ali da je ipak sam pojam fundamentaliter ovisan o osjetilnom opažanju. Moglo bi se naime iz prije rečenoga zaključiti na posvemašnju neovisnost naših pojmova od osjetilnoga opažanja, dok se uistinu ova neovisnost odnosi samo na formalnu, a nipošto materijalnu stranu.